

Бажанюк В.С.,

кандидат психологічних наук, доцент,
професор кафедри психології та
педагогіки, ННПП НАВ;

Баняс О.А.,

кандидат психологічних наук, слідчий
Дарницького РВВС м. Києва

ПСИХОТЕХНІКИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

На базі загальних сприятливих якостей мислення у юриста розвивається особливе професійне мислення, якому повинні бути властиві активність та ініціативність, пошуковий, аналітико-синтетичний характер, глибина і широта, логічність і організованість, доказовість (нетерпимість до голослівних тверджень), несуперечність, здатність мислити при "інформаційних порожнечах", уміння висувати гіпотези і ретельно досліджувати їх, винахідливість, гнучкість, швидкість, практичність, ясність, стійкість, прогностичність, креативність, критичність. Узагальнюючи накопичений досвід вітчизняних та зарубіжних фахівців з юридичної психології (В Андросюк, П. Бандурка, В. Бедь, М. Єнікієв, Л.Казміренко, В. Карташов, С.Мамонтова, Ю. Марков, Л. Мороз, В. Синьов, Г.Шиханцов, В.Шепітько та інші), в узагальненому вигляді можна представити наступні психотехнічні прийоми розвитку креативного мислення майбутніх фахівців юридичного профілю.

Правило активізації мислення. Важливо заставити себе здолати квапливість, метушливість, хвилювання, тривогу, змусити себе думати, шукати шляхи вирішення проблеми на шляху міркувань.

Правило спиратися на досвід, рекомендації, процесуальні норми. Пригадувати вимоги процесуального законодавства, уроки власного досвіду, підшуковувати в пам'яті аналогічні випадки з досвіду інших, спиратися на рекомендації навчальних посібників і науки, запитувати ради у старших і досвідченіших колег.

Правило орієнтування в існуючій інформації реалізується шляхом збору і аналізу початкових даних, з'ясовується, що є і чого немає, що достовірно, а що потрібно перевіряти, які данні потрібні ще, що вивчити і що перевірити.

Правило розробки віяла версій відноситься до рішення майже усіх проблем: управлінських, економічних, кадрових, психологічних, педагогічних і інших, але особливо воно важливо при розкритті і розслідуванні злочинів.

Прийом психологізації мислення. Практично кожна дія працівника правоохоронних органів пов'язана з людьми, з певною життєвою ситуацією, де психологія людей, їх взаємовідносини і пристрасті грають не ілюстративне, а істотне значення.

Правило постійно переводити думку із спостережуваного на рівень психологічних міркувань, висновків, оцінок. При цьому використати увесь запас психологічних знань, дій і психотехнік.

Правило активізації уявлень ("уявного моделювання") – навмисно прагнути складати мисленнєвий образ, робити його як би видимим "внутрішнім поглядом", "малювати картину", що мав місце при досліджуваній події, факту.

Правило розробки графічних схем звертає увагу на багатосторонню користь їх викреслювання. Вони дозволяють екстеріорізувати ("винести" назовні) смутні образи, що зароджуються, матеріалізувати, зробити видимими, що дозволяє багаторазово їх роздивлятися, аналізувати і на цій основі удосконалювати уявні образи.

Прийом подолання розумових пасток. Нерідко, особливо при розкритті і розслідуванні злочинів, настає момент, коли усе, здавалося б, зроблено, усі версії відпрацьовані, а справа залишається такою ж туманною, як і спочатку

Правило критичного повернення до вихідної позиції. Безвихідь часто виникає в результаті "заиклення" - наявності упущення, яке не помічається навіть при повторних збіглих переглядах.

Правило виявлення протиріч. Проводиться спеціальне порівняння усіх кроків, даних, висновків та іншого на відсутність протиріч.

Правило критичної перевірки віяла версій. Частою причиною безвиході виступає захоплення оперативника, слідчого однією версією. Вона для них немов улюблена жінка (чоловік), поряд з якою немає місця іншим.

Правило свіжого погляду. Це мисленно радикальний поворот думки, критичний погляд як би з боку, незвичайне припущення.

Прийом актуалізації безперервного самоконтролю. Його основне призначення - попередити прогалини та упущення, що призводять до безвиході і помилок.

Прийом групового мислення ("мозкового штурму"). Говорять, що 99% корисних думок людині приходить в ході спілкування з іншими людьми. Представлені психотехнічні прийоми можуть бути успішно використані в процесі тренінгової роботи з майбутніми фахівцями юридичного профілю.